

EDITO

- 4 **SCHATTENJAGERS
EN SCHATBEWAARDERS**
HENDRIK TRATSAERT

UITGELICHT

VAN WIE IS DE NOORDZEE?

- 6 **VAN WIE IS
DE NOORDZEE VANDAAG?**
LIEVEN DESMET
- 14 **VONDSTEN EN VERHALEN VAN
DE MODERNE STRANDJUTTER**
HENDRIK TRATSAERT

- 22 **DE BODEM VAN DE NOORDZEE
GEEFT ZIJN GEHEIMEN PRIJS**
SVEN VAN HAELST,
TINE MISSIAEN EN STEVEN DAUWE

- 28 **OCEAANOPTIMISME,
OF HOE DE NOORDZEE
TE REDDEN**
TOMAS VANHESTE

- 36 **WANNEER DE NOORDZEE
EEN MOORDZEE WORDT**
LOTTE JENSEN

- 44 **DE ZEE IS EEN MINNAAR**
SOFIE VANDAMME

- 51 **ZEESCHILDERKUNST
ALS VISITEKAARTJE
VAN NEDERLAND**
CÉCILE BOSMAN

- 59 **HIER SPRAK MEN INGWEONS**
MATHILDE JANSEN

- 64 **DE ZEE VOOR HET EERST**
MATHIJS DEEN

TAAL

- 72 **ALLE KENNIS VAN
HET NEDERLANDS
IN ÉÉN INSTITUUT**
MATHILDE JANSEN

- RECENSIE
78 IRIS VANSTEELENDT
EN JONA HEBBRECHT
Van leerlingen lezers maken
ANNE STEENHOFF
Een lui letterland

COLUMN

- 82 **IK BEN BLIJ DOORDAT
DEZE COLUMN AF IS**
MARTEN VAN DER MEULEN

GESCHIEDENIS

- 84 **EEN TOCHT
LANGS DE VOORMALIGE
LANDLOPERSKOLONIES**
KEN LAMBEETS EN MICHIEL LEEN

- 94 **ANNE FRANK,
DE KWETSBAARHEID
VAN EEN SYMBOOL**
MARNIX BEYEN

RECENSIES

- 102 TOM DIEUSAERT
Rond de Kaap
106 CHRISTOPHE BUSCH
De duivel in elk van ons

COLUMN

- 110 **RECHTVAARDIGE RECHTZALEN**
ELWIN HOFMAN

SAMENLEVING

- 112 **VECHTEN TEGEN
DE COCAÏNEKAAI**
DAAN STOOP EN TOMAS VANHESTE

KUNST

- 122 **FRANS HALS IN
HET RIJKSMUSEUM**
GERDIEN VERSCHOOR
- 128 **MICHEL DE KLERK,
SPEELVOGEL MET STENEN**
BART VAN DER STRAETEN
- 136 **DRIE FILMS OVER
DE TEOLOGANG
VAN HET LANDSCHAP**
KARIN WOLFS

COLUMN

- 144 **TEUN OP DE TEFAF**
GERDIEN VERSCHOOR

146

LITERATUUR

**146 OP ZOEK NAAR BETEKENIS
IN DE GEDICHTEN VAN
ASTRID LAMPE**

CARL DE STRYCKER

**153 HOE ADRIAAN VAN DIS
OP WANDEL GAAT
IN ZIJN HOOFD**

AUGUST HANS DEN BOEF

RECENSIES

160 JOOST DE VRIES

Hogere machten

162 MARIJKE SCHERMER

In het oog

164 ERIC DE KUYPER

Kijk! Daar, kijk!

166 MARJA PRUIS *Huiswerk*

168 GUIDO VAN HEULENDONK

De kroon met twee pieken

172 LISA WEEDA

Dans dans revolutie

174 SARAH NEUTKENS

Toneelspelen, Tusseninmens

en *Een blote man beminnen*

177 ALEXANDER BANEMAN

De schim van Raamswolde

179 SIMONE ATANGANA BEKONO

Marshmallow

182 SYTSE JANSMA

Rozige maanvissen

CHRISTOPHE BATENS

Hoe doorwaadbaar dagen zijn

MISCHA ANDRIESEN *Pieta*

KIRA WUCK *Koeiendagen*

DERBY DER LAGE LANDEN

186 BASISBLUF

SARAH MEULEMAN

**192 STORM VERGAAT
BIJ KALME ZEE**

HERR SEELE

**188 MEDEWERKERS
AAN DIT NUMMER**

190 COLOFON

191 STEUN & MECENAAT

SCHATTENJAGERS EN SCHATBEWAARDERS

De Noordzee vormde al een geostrategische ruimte van (ruil)handel nog voor ze de geschreven overlevering had bereikt. En vandaag is ze een van de drukst bevaren zeeën ter wereld. In de Lage Landen vormde de Noordzee vooral een bron van welvaart voor de vruchtbare delta. Al heeft die ook wel zijn portie rampspoed gekend en is er geen enkele aanwijzing dat ons geliefde laagland ooit overstromingsvrij zal worden.

De Noordzee is in ieder geval een gebied dat in toenemende mate door allerlei belanghebbenden wordt opgeëist: naties en hun vissersvlooten, het cargoverkeer, windmolenparken, zeeboerderijen, cruiseschepen en andere pleziervaart. De twee grootste havens van Europa, Rotterdam en Antwerpen, eisen er hun rechten op.

De redactie wil in dit nummer een antwoord krijgen op de vraag van tien miljoen: van wie is de Noordzee? Een eenduidig antwoord op deze complexe kwestie is er natuurlijk niet. Het beeld dat oprijst uit al het denk- en zoekwerk dat de auteurs verichtten, is dat de zee van iedereen en van niemand is. Veel, te veel mensen, organisaties en bedrijven zijn er actief en claimen een stuk van de ruimte. Weinig, te weinig durft de overheid paal en perk te stellen aan overbevissing en vervuiling, en stukken zee te vrijwaren van activiteiten.

Naast specialisten uit de maritieme, biologische en economische sfeer gingen we ook te rade bij onverwachte kenners. Zelf interviewde ik een paar strandjutters die in het Wilde Westen ongetwijfeld *lone wolves* genoemd zouden zijn. Gewapend met een jutterszak en een scherpe blik speuren zij de vloedlijn af. Alle clichés ten spijt zijn zij er niet alleen voor de kostbare buit, maar verzamelen ze ook spullen die iets zeggen over de wereld en – vooral – de staat van de oceaan. Een losgeslagen boei uit Nova Scotia blijft nu eenmaal niet drijven ter hoogte van Groenland, maar dobert verder in de richting van het Kanaal. Wellicht kwam hij los door een van de extreme stormen als gevolg van de klimaatopwarming. De strandschuimers die ik sprak, hebben zien veranderen wat er allemaal aanspoelt: exotische dieren en andere organismen, maar ook materiële bewijzen van de vluchtelingenproblematiek of van geestelijke nood. Een openbaring.

Zij zoeken op het strand, terwijl tal van mensen en instanties de bodem van die Noordzee in kaart brengen of er schatten zoeken. Het is een wereld van scheepswrakken uit de twee wereldoorlogen en eerdere schipbreuken, munitiestorten én sporen van teloorgegangene werelden met klinkende namen als Testerep en Doggerland, toen de wolharige mammoet je tegemoetkwam wanneer je te voet de oversteek naar Engeland waagde.

In het artikel 'Oceaanoptimisme, of hoe de Noordzee te redden' klinken terechte waarschuwingen voor overbevissing, vervuiling en verzuring van onze dichtste zee –

Experts pleiten als het ware voor een ‘drieslagstelsel ter zee’: grote delen van de zee met rust laten, zodat de natuur er haar gang kan gaan

en bij uitbreiding de oceanen. Expert Jan Mees van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) reikt een aantal concrete oplossingen aan voor het verlies van biodiversiteit. Wat ik ervan onthoud en herformuleer: zoals slimme boeren destijds een deel van hun land braak lieten liggen om het door de natuur te laten regenereren, moeten we nu hele delen van de oceaan tijdelijk afbakenen opdat de natuur er haar gang kan gaan en op adem kan komen. Het drieslagstelsel ter zee als het ware, maar dan met langere termijnen.

Die eerste artikelen in ons uitgelichte dossier ‘Van wie is de Noordzee?’ geven een concreet antwoord op een concrete vraag. En je komt ook te weten wie de schattensjagers en de schatbewaarders zijn, al zijn sommigen de twee ineen.

Trouw aan onze missie zoeken wij het antwoord op die vraag over de Noordzee ook in de geschiedenis, de taal en de cultuur, maar ook in het immateriële spectrum van de herinnering. Je leest een inzichtelijk stuk over het Ingweoons, de organisch gegroeide, niet neergeschreven taal van de Noordzeegermanen, de kustbewoners van weleer.

In ‘De zee is een minnaar’ kom je te weten welke schrijvers de zee zien als een tomeloze bron van inspiratie en waarom verblijven aan zee en erin baden heilzaam is, en meesterlijke verhalen voortbrengt. De zee als minnaar en als medicijn. De mooiste herinnering komt uit de pen van Mathijs Deen, de gelauwerde auteur (denk aan zijn Waddenthillers) die beschrijft wat hij ervaarde toen hij de zee voor het eerst zag: “Ik voelde wel aan, denk ik, dat mijn eigen wereld niet verder reikte dan tot de vloedlijn, de onrustige strook waar de zee begon. En dat ik op de zee zelf geen enkele invloed had. Ik zag hoe de golven naderden, klommen en uiteenvielen in bruisend water dat vlak voor mijn laarzen met een breed, sissend geluid tussen de kiezels verdween.”

Van de vele stukken die volgen op dit themadossier – een *mer à boire* binnen onze vaste rubrieken – trof het artikel over Anne Frank mij in het bijzonder. De auteur wijst erop dat de schrijfster van het meest gelezen Nederlandse boek ter wereld niet alleen bij leven uiterst kwetsbaar was, maar ook vandaag veelvuldig – en niet zonder risico – gebruikt wordt als algemeen symbool van genocides. Bij de huidige geopolitieke ontwikkelingen verkies ik mijn exemplaar van *Het Achterhuis*, dat eigenlijk nog van mijn vader is (De Contactboekery, negenentwintigste druk, november 1959), zonder commentaar aan mijn puberzoon te geven. Dat hij maar zelf dit pril geknakte talent ontdekt dat in haar dagboek een fictieve “Liefste Kitty” aanspreekt, terwijl zij zich eigenlijk tot de hele buitenwereld richt in een kreet om medemenselijkheid.

HENDRIK TRATSAERT
HOOFDREDACTEUR

VAN WIE IS DE NOORDZEE VANDAAG?

De Noordzee is niet alleen een bron van ontspanning, maar ook van economische activiteit. Vissersboten, vrachtschepen, windmolenparken, zeeboerderijen en toeristen zijn op die oppervlakte van 575.000 vierkante kilometer dagelijks verwickeld in een complex waterballet. Wie leidt al die bedrijvigheid in goede banen? En houden we daarbij voldoende rekening met de zee zelf? ‘Er is verbazend weinig publiek debat.’

LIEVEN DESMET

De Britse auteur James Attlee noemde de Noordzee ooit “de oudste snelweg ter wereld”, en daar valt veel voor te zeggen. Na de laatste ijstijd, die zo’n 11.500 jaar geleden eindigde, smolten de landijskappen af en vormde zich de Noordzee zoals we die vandaag kennen.

Deze weidse, tijdloze wateroppervlakte van 575.000 vierkante kilometer is het grootste natuurgebied van Europa. Om dat in perspectief te plaatsen: de oppervlakte van België is 30.688 vierkante kilometer, die van Nederland 41.543. Onder en boven dat immense wateroppervlak dansen zeepaardjes, zwemmen kabeljauwen en rusten mosselen, duiken jan-van-genten en stormvogels en flirten dolfijnen. Een uniek en rijk ecosysteem, goed voor 90.000 miljard kubieke liter water die om de twee jaar zo goed als volledig ververst wordt, leren we uit een artikel dat Jan Stel, emeritus-hoogleraar oceanische ruimte en menselijke activiteit van Maastricht University, voor het tijdschrift *Eos* schreef.

Maar ook de mens laat sporen achter in de Noordzee. Er wordt niet alleen gevist, er wordt ook naar gas en olie geboord, er vindt zandwinning plaats, windmolenparken zorgen voor de noodzakelijke energietransitie, om nog niet te spreken over de vele vrachtschepen die de verscheidene havens aandoen. “Naast een rijk natuurgebied is de Noordzee ook belangrijk voor talloze menselijke activiteiten”, zegt emeritus-professor Frank Maes, voormalig directeur van het Maritiem Instituut van de UGent die internationaal milieurecht, het recht van de zee en de ruimtelijke ordening van de zee onderzoekt.

LUISTEREN NAAR DE NOORDZEE

“De zee is van zichzelf, en het leven in de zee is van zichzelf”, zegt Thijs Middeldorp over die rechten van de zee. Hij is de algemeen directeur van de Ambassade van de Noordzee, een organisatie die in 2018 is opgericht in Den Haag om de Noordzee een

De Noordzee is met haar wateroppervlakte van 575.000 vierkante kilometer niet alleen het grootste natuurgebied van Europa, maar ook een gigantisch knooppunt van menselijke activiteiten

© Valentina Giarre / Unsplash

betere plek te geven in de politieke arena. “We zijn een groep mensen die nadenken over hoe de Noordzee kan deelnemen aan de politieke onderhandelingstafel. We voeren campagnes, geven performances en doen onderzoek om daarrond bewustzijn te creëren”, aldus Middeldorp. Zo worden er lezingen opgezet, of samenwerkingen met kunstenaars die zich richten op de kwetsbaarheid van het leven op de grens van water en land en wat de gevolgen zijn van factoren als klimaatverandering.

“Er zijn wetten en verdragen, er zijn milieubewegingen, alleen gaat er volgens ons iets mis met die vorm van representatie. Er wordt een spel gespeeld met de natuur en op het droge papier lijkt er veel goed geregeld, maar in de natte werkelijkheid schiet de mens telkens tekort. We kijken bijvoorbeeld goed naar de ontwikkelingen rond rechten voor natuur en onderzoeken welke juridische vernieuwing zinnig zou kunnen zijn voor onze relatie met de Noordzee.”

In oktober 2022 werd zo in het Nederlandse Vredespaleis een fictief proces van de Noordzee tegen de Nederlandse staat gehouden. De Ambassade van de Noordzee trad op als belangenbehartiger in deze oefenrechtszaak. Hoewel de rechter uiteindelijk geen vonnis velde, werden wel enkele bespiegelingen gedeeld. Het proces nodigt uit tot een andere kijk op de natuur. Al is het niet aan de rechter om te bepalen wie er wel of geen juridische status krijgt, zulke beslissingen zijn in een democratie uiteindelijk aan de beleidsmakers, die door ons allemaal worden verkozen.

Vijftig jaar geleden pleitte de Amerikaanse jurist Christopher Stone er in het opzienbarende artikel ‘Should Trees Have Standing?’ al voor dat de natuur rechten zou moeten krijgen. Wat destijds als een bespottelijk idee werd weggezet, krijgt vandaag steeds meer gehoor. We kijken als mens nog te vaak naar de natuur als iets wat de mensheid ten dienste staat, terwijl we meer naast en niet boven de natuur zouden moeten staan, luidt de filosofie.

Wat is de juridische vertaling daarvan? Op dit moment zijn er in tenminste negenendertig landen gerechtelijke uitspraken of vormen van wetgeving die de rechten van de natuur erkennen. Nieuw-Zeeland, een pionier op dat gebied, kende rechtspersoonlijkheid toe aan het bos Te Urewera, de rivier Whanganui en de heilige berg Taranaki. In Ecuador zijn de rechten van Pachamama (Moeder Aarde) sinds 2008 in de grondwet verankerd. En het Spaanse Mar Menor kreeg als eerste Europese natuurgebied een status als rechtspersoon.

GEEN VOLLE ZEE

“De Noordzee is van iedereen”, klinkt het enthousiast op de website van de Belgische overheid. Professor Frank Maes nuanceert: “Elke kuststaat is bevoegd voor dat deel dat aan hun kust grenst. Er zijn grensverdragen afgesloten en de zee is in zones opgedeeld.” De belangrijkste maritieme zones zijn de territoriale zee (tot twaalf nautische mijl vanaf de kust), de aansluitende zone (tot twaalf nautische mijl vanaf de territoriale zee) en de exclusieve economische zone (tot tweehonderd nautische mijl vanaf de kust). De Belgische exclusieve economische zone (EEZ) is 3.454 vierkante kilometer groot, de Nederlandse 58.500. Dat is respectievelijk 0,6 en 10,2 procent van het totale oppervlak van de Noordzee. Alles wat buiten die zones valt, is in principe volle zee, alleen heeft de Noordzee geen volle zee in de strikte zin van het woord. “Er is geen tweehonderd nautische mijl vrij beschikbaar. Je botst altijd op een grens van een andere kuststaat”, zegt Maes.

En dus zijn die verdragen noodzakelijk, want elke kuststaat heeft een groeiende bedrijvigheid in zijn deel. Omdat die niet in elkaars vaarwater zouden komen, zijn er zogeheten afbakeningsakkoorden afgesloten met de kuststaten naast of tegenover elkaar. Het “equidistantiebeginsel” is doorgaans het uitgangspunt. Dat juridische concept legt de zeegrenzen van een land op gelijke afstand van de kusten van de buurlanden. “Duitsland maakte bezwaar omdat het equidistantiebeginsel landen met een bolvormige kust zoals Nederland en Denemarken bevoordeelt ten opzichte van landen met een holle kust, zoals Duitsland”, zegt professor Maes. “Duitsland kreeg in 1969 gelijk van het Internationaal Gerechtshof. Het Hof bakende de grenzen af, rekening houdende met billijkheidsprincipes, waaronder de kustconfiguratie.” Daarmee werd de *Entenschnabel* of eendenbek een feit, de vorm van de grensafbakening met Nederland, Groot-Brittannië en Denemarken, wat Duitsland extra ruimte gaf. “Vandaag zijn er in theorie geen grensconflicten op de Noordzee”, zegt Maes. “Dat is wereldwijd wel even anders, kijk maar naar de conflicten in de Chinese Zee, om maar dat te noemen.”

Een containerschip op de Noordzee. Frank Maes (Maritiem Instituut): ‘Er is geen 200 nautische mijl vrij beschikbaar. Je botst altijd op een grens van een andere kuststaat’ © Wikimedia Commons

DE GRAAF VAN OOST-FRIESLAND

Al is dat in de praktijk iets genuanceerder. Zo is er de Eems-Dollardkwestie, een geschil tussen Nederland en Duitsland over het verloop van de Duits-Nederlandse grens in de monding van de rivier de Eems. Duitsland beroept zich op een leenbrief uit 1464 (!) tussen Ulrich I, de graaf van Oost-Friesland, en de Duitse keizer Frederik III, wat Nederland dan weer verwerpt. Het verschil in opvatting heeft al tot problemen geleid, onder andere over de verdeling van de opbrengsten van de gaswinning in dat gebied, en de regelgeving met betrekking tot de mosselvisserij. Vertegenwoordigers van Rijks-waterstaat en zijn Duitse evenknie proberen dan maar gezamenlijk het beheer te regelen.

België en Frankrijk hebben dan weer een conflict over een windmolenpark dat pal voor de kust van het Noord-Franse Duinkerke moet verrijzen. De wreveld daarover sleept al ruim zeven jaar aan, en heeft voornamelijk te maken met de vrije doorvaart naar de havens en “visuele pollutie”, zeg maar het zeezicht van de bewoners aan de Westkust. “We hebben een klacht ingediend, maar de formele consultatie voor de bouw en de vergunning moeten nog gebeuren”, klinkt het op het kabinet van de Belgische minister van de Noordzee, Paul Van Tighelt. “Het staat hoog op de politieke agenda.”

De Ambassade van de Noordzee wil een stem geven aan al wat leeft in de zee © Ambassade van de Noordzee

De grensdiscussies zijn vooral ingegeven door economische belangen. De kuststaten mogen binnen hun territoriale zone alle exploitaties voor hun rekening nemen, uiteraard mits daartoe de nodige vergunningen en toelatingen zijn toegekend aan de exploitanten: private actoren zoals vissers, zand- en grindboeren, en operatoren van windmolenparken.

Men moet wel in de territoriale zee de “onschuldige doorvaart” van vreemde schepen toelaten. Een schip dat onderweg is naar een haven mag in deze zone slechts stilliggen in afwachting van de toelating om aan te meren in een haven. “Een lekkende olietanker is niet in onschuldige doorvaart en dan mag de kuststaat optreden”, zegt Frank Maes.

In het geval van de visserij worden de kuststaten van de Noordzee *overruled* in hun bevoegdheid: daar heeft Europa de regels naar zich toegetrokken. De lidstaten krijgen van de Commissie rechten toegewezen in welke gebieden ze mogen vissen, ook al vallen die onder andere kuststaten. Daarvoor zijn quota opgesteld die ook verhandeld kunnen worden. Zo ruilt België haring voor tong met Nederland. Er is ook zoiets als de habitatbescherming, die ecosystemen en zeebanken moet beschermen. Maes: “Dergelijke zones zijn doorgaans ook zeer interessante gebieden voor de visserij, maar idealiter wordt er niet gevestigd met technieken die de bodem beroeren. In de praktijk gebeurt dat wel, wat voor wroef zorgt tussen de visserij en milieuorganisaties. In dat opzicht is een offshore windpark vanuit milieustandpunt een goede zaak: de toegang is er verboden

Thijs Middeldorp (Ambassade van de Noordzee): ‘De Nederlandse overheid neemt te weinig de regie in handen’

voor bepaalde vormen van visserij en voor commerciële en recreatieve scheepvaart. Dat biedt bescherming aan bestaande en nieuwe vormen van biodiversiteit.”

NOORDZEECOALITIE

Een vergelijkbare wrevel komt ook aan de oppervlakte als gevolg van de energietransitie. Die doet de vraag naar ruimte voor hernieuwbare energie toenemen, en dat botst met de verplichte bescherming van bepaalde gebieden. Het is noodzakelijk om de verschillende belangen – zowel economisch, ecologisch als sociaal – te verzoenen en elke activiteit haar plek te geven in de Noordzee. Een en ander is vastgelegd in een marien ruimtelijk plan (MRP), dat je kunt vergelijken met de ruimtelijke ordening die we kennen van op land. Het is een aanpak waarmee België in 2014 wereldwijd pionierde. Momenteel is het MRP 2020-2026 van kracht.

In een versnipperd land als België, met zijn vele bestuurslagen, is zo’n MRP geen sinecure. De bevoegdheden vallen onder verschillende overheidsdiensten: zo is scheepvaart een materie van de federale overheidsdienst (FOD) Mobiliteit, de FOD Economie gaat over zand- en grindontginning, daarnaast is de FOD Energie bevoegd voor de windmolens, en dan moet ook Leefmilieu haar zegje doen. Ten slotte is de visserij een Vlaamse bevoegdheid, met uitzondering van de aquacultuur op zee. Boven al dat gewoel en verschillende belangen heb je in België dus een minister van de Noordzee, die als een soort supercoördinator al die overheidsdiensten overziet. “Hij kijkt toe of al die verscheidene activiteiten veilig, ordentelijk en met respect voor het milieu gebeuren”, klinkt het op het kabinet.

In Nederland is er geen superminister, maar is er het IDON: het Interdepartementaal Directeuren Overleg Noordzee (IDON). Dit orgaan coördineert de ontwikkeling van beleid en bereidt besluiten voor over het beheer van de Noordzee. “Alle ministeries met taken en verantwoordelijkheden op de Noordzee werken samen in dat vehikel, dat met Rijkswaterstaat en Kustwacht twee zogeheten uitvoeringsorganisaties telt”, klinkt het bij het Nederlandse Noordzeeloket, dat alle overheidsinformatie over de Noordzee bundelt. Heeft België zijn MRP, dan schreef Nederland zijn Programma Noordzee 2022–2027 voor de ruimtelijke ontwikkeling van zijn deel van de Noordzee.

“De Nederlandse overheid neemt te weinig de regie in handen”, meent Thijs Middeldorp van de Ambassade van de Noordzee. “In Nederland heb je het typische poldermodel, waarbij een Noordzee-akkoord tot stand is gekomen. Verschillende belang-

Palingvisser Theo Rekelhof werd op vraag van de Ambassade van de Noordzee geportretteerd door milieusocioloog Darko Lagunas in het project *Anguilla anguilla*. De centrale vraag daarin was: wat kan de mens leren van de paling? © Ambassade van de Noordzee

hebbenden, zoals vertegenwoordigers van de gas-, olie- en energiesector, natuur, visserij, defensie en noem maar op, kropen in een achterkamertje. Het hele akkoord is gedepoliteerd, met verbazend weinig zeggenschap en publiek debat. De discussie van de energietransitie werd verengd tot een debat over het uitzicht – voor het toerisme – of het toegangsgebied voor de visserij. Over de gevolgen voor de zee zelf wordt weinig gesproken en over de benodigde grondstoffen met geen woord in de overheidsaanbestedingen, terwijl: die windmolens groeien niet vanzelf uit de zee.”

En daarvan moeten er nog vele bijkomen. In 2023 hielden België, Denemarken, Duitsland, Nederland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Noorwegen en Luxemburg de Noordzeecoalitie boven de doopvont. Ze sloten een akkoord om de capaciteit van windmolens tegen 2050 te vertienvoudigen en van de Noordzee een grote groene energiecentrale te maken. “De bedoeling is om tot concrete maatregelen te komen voor samenwerking. Want nu werkt elk land afzonderlijk aan plannen om zijn capaciteit op te drijven”, klinkt het op het kabinet van Belgisch Noordzee-minister Paul Van Tigchelt. “Het moet leiden tot standaardisering, zowel voor technische zaken als de windturbines als voor het subsidiesysteem. Het doel is meer efficiëntie.”

Windmolens in aanbouw in Vlissingen. België, Denemarken, Duitsland, Nederland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Noorwegen en Luxemburg hebben een akkoord om de capaciteit van windmolens tegen 2050 te vertienvoudigen

© Eric Krull / Unsplash

DE NOORDZEE IS MOE

“Het is nog voor een belangrijk deel onduidelijk wat al die windparken betekenen voor de ecosystemen”, betoogt de Ambassade van de Noordzee. Thijs Middeldorp: “De wetenschappelijke consensus is dat we geen idee hebben van de impact. Wie poneert dat het allemaal goed komt, moet net zo hard gewantrouwd worden als wie zegt dat het slecht is. We weten het niet, en dus is het één grote gok. Vanuit het voorzorgsprincipe, wat een juridisch afdwingbare term is, zouden we moeten besluiten dat we bijgevolg beter niet zulke windmolenparken gaan bouwen. Tenminste vanuit het standpunt van de Noordzee. Als je er wél mee doorgaat, dan zou je veel dwingender regels moeten inbouwen ten voordele van de Noordzee.”

Alleen gebeurt dat niet, vreest de Ambassade. De harde ingewilligde eisen gaan over kilowattuur en hoeveel euro het allemaal mag gaan kosten. Voor de zachte eisen zoals de bescherming van mosselbanken en de ecosystemen wordt er vooral geschermd met “we gaan dat onderzoeken”. “We spelen dus een gevaarlijk spel”, zucht Thijs Middeldorp. “De Noordzee is moe en toch vragen we haar om nog een marathon te lopen.”